

Sygn. akt I C 1211/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 sierpnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: sędzia Rafał Wagner

po rozpoznaniu w dniu 31 sierpnia 2022 r. w Warszawie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa **J. P.**

przeciwko **Skarbowi Państwa - (...)**

o **ochronę praw autorskich**

I. zasądza od Skarbu Państwa - (...) na rzecz J. P. odszkodowanie w kwocie 10.000 zł (dziesięć tysięcy złotych) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 23 kwietnia 2019 r. do dnia zapłaty;

II. zasądza od Skarbu Państwa - (...) na rzecz J. P. zadośćuczynienie w kwocie 7.500 zł (siedem tysięcy pięćset złotych) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 22 sierpnia 2022 r. do dnia zapłaty;

III. zasądza od Skarbu Państwa - (...) na rzecz Fundacji (...) w W. (KRS: (...)) kwotę 2.000 zł (dwa tysiące złotych) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 22 sierpnia 2022 r. do dnia zapłaty;

IV. w pozostałym zakresie oddala powództwo;

V. zasądza od Skarbu Państwa - (...) na rzecz J. P. kwotę 5.867 zł (pięć tysięcy osiemset sześćdziesiąt siedem złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od daty uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Sygn. akt I C 1211/20

UZASADNIENIE

Pozwem z 27 maja 2020 r. J. P. wniosła o:

1. zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa - (...) na jej rzecz kwoty 5.000 zł tytułem odszkodowania (dwukrotności stosownego wynagrodzenia, tj. 2 x 2.500 zł) za naruszenie majątkowych praw autorskich przez publiczne udostępnienie utworu fotograficznego autorstwa powódki (wiz. C. M.) bez jej zgody, jako ilustracji informacji o wydarzeniu, rozpowszechnianego od 2005 r. do 2013 r. na stronie Instytutu (...) w B. pod adresem (...) - wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 22 kwietnia 2019 r.;

2. zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa - (...) na jej rzecz kwoty 5.000 zł tytułem odszkodowania (dwukrotność stosownego wynagrodzenia) za naruszenie majątkowych praw autorskich przez publiczne udostępnienie utworu fotograficznego autorstwa powódki (wiz. C. M.) bez jej zgody w publikacji promującej wydarzenie, rozpowszechnianej od 2005 r. do 2013 r. na stronie Instytutu (...) w B. pod adresem (...) - wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 22 kwietnia 2019 r.;

3. zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty 8.400 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę wyrządzoną powódce przez zawinione naruszenie osobistych praw autorskich i niewskazanie jej autorstwa w publikacjach dwóch utworów, udostępnianych na stronie (...) przez długi okres czasu – wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 22 kwietnia 2019 r.;

4. zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty 4.200 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę wyrządzoną powódce przez deformację utworu i publikację znacznie wykadrowanej fotografii i wieloletnie zawinione naruszenie osobistych praw autorskich w serwisie (...) – wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 22 kwietnia 2019 r.;

5. zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki zwrotu kosztów procesu w całości.

(pozew – k. 3-9)

W odpowiedzi na pozew z 27 lipca 2020 r. pozwany Skarb Państwa – (...) wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powódki na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku, w tym o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa - (...) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku.

(odpowiedź na pozew – k. 70-73v.)

Pismem procesowym z 19 października 2020 r. powódka rozszerzyła powództwo, wnosząc dodatkowo o nakazanie pozwanemu Skarbowi Państwa – (...) usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych powódki poprzez złożenie oświadczenia o następującej treści:

„PRZEPROSINY

Skarb Państwa działający przez (...) będącego wydawcą serwisu prowadzonego pod adresem: (...) przeprasza twórcę i uprawnionego, J. P. za wielokrotne naruszenie jej autorskich dóbr osobistych, a także majątkowych praw autorskich przez publiczne korzystanie z jej dzieł bez zezwolenia, w zniekształconej formie i z pominięciem podania autorstwa wykorzystanych fotografii. SP (...), jako jednostka administracji publicznej nie dołożyła wymaganej od wydawców należytej staranności i rzetelności w odniesieniu do przestrzegania prawa autorskiego. W związku z tym wyraża ubolewanie z powodu zawinionego naruszenia praw autorskich J. P..

Z. R., (...) RP działający za Skarb Państwa.”

Zgodnie z żądaniem powódki, publikacja przeprosin powinna nastąpić w terminie do dwóch tygodni od wydania wyroku w niniejszej sprawie, nieprzerwanie przez okres 24 dni (dwudziestu czterech dni), na stronie (...) Przeprosiny powinny być opublikowane w taki sposób, aby były czytelne i widoczne, a więc zamieszczone w serwisie (...) na górnej części strony, bezpośrednio pod menu nawigacyjnym. Tekst przy użyciu czarnej pogrubionej czcionki Arial w rozmiarze 12 pkt, w ramce o wymiarach nie mniejszych niż 1024 x 700 pikseli, stanowiącej element stałej treści stron serwisu (...), niezależnie od zastosowanej przeglądarki Internetowej i w taki sposób, aby zawartość publikacji oświadczenia nie była kategoryzowana jako reklama, w szczególności przez oprogramowanie blokujące przekazy reklamowe. Tekst przeprosin powinien być opublikowany na białym tle z podwójną interlinią (zgodnie z formatowaniem programu Microsoft Word), bez zastosowania jakichkolwiek zabiegów wizualnych umniejszających znaczenie, rangę i powagę tekstu lub ograniczających możliwość zapoznania się z nim. (pismo – k. 170-173)

Pismem z 7 czerwca 2021 r. pozwany wniósł o oddalenie rozszerzonego powództwa w całości. (pismo – k. 204-207)

Pismem z 28 października 2021 r. powódka zmodyfikowała swoje żądanie, w ten sposób, że zamiast zgłoszonego żądania opublikowania przeprosin, wniosła o zobowiązanie pozwanego do zapłaty kwoty 4.200 zł na cel społeczny – Fundację (...) (KRS: (...)), w terminie 3 dni od wydania wyroku. (pismo procesowe – k. 235-236)

Pismem procesowym z 28 lutego 2022 r. pozwany wniósł o oddalenie zmodyfikowanego powództwa i zasądzenie od powódki na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania.

Postanowieniem z 31 sierpnia 2022 r. Sąd umorzył postępowanie w zakresie żądania przeproszenia. (postanowienie – k. 308)

W dalszym toku postępowania stanowiska stron nie uległy zmianie.

(pismo procesowe powódki – k. 282-287, pismo procesowe pozwanego – k. 289-292)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

J. P. jest fotografikiem, autorką sesji zdjęciowych znanych osób, m. in. C. M. (2). Jej prace eksponowane są na wystawach w kraju i za granicą. W latach 1998-2003 powódka współpracowała z C. M. (2), z którym przeprowadziła kilka sesji fotograficznych. W oświadczeniu z 2 kwietnia 2003 r. poeta wyraził zgodę na rozpowszechnianie jego wizerunku na wykonanych przez nią fotografiach w zakresie właściwym dla utworów fotograficznych o charakterze artystycznym i reporterskim, w szczególności na zamieszczenie jego fotografii na stronach internetowych. Artysta nie wyraził zgody na rozpowszechnianie jego wizerunku w celach reklamowych lub promocyjnych niezwiązanych z prezentacją jego osoby i twórczości albo twórczości powódki. Na stronie internetowej J. P., pod adresem (...) w zakładce ze zdjęciami C. M. (2) znajdują się zdjęcia poety wykonane w czasie sesji fotograficznych w latach 1998-2003.

(kserokopia oświadczenia C. M. (2) z 2 kwietnia 2003 r. k. 12, wydruki ze strony internetowej powódki – k. 10-11, wydruki artykułów dot. twórczości powódki – k. 14-17).

J. P., za prawa do wykorzystywania wykonywanych przez nią zdjęć pobiera wynagrodzenie. Na swojej stronie internetowej, w zakładce cennik, stawka za wykorzystanie fotografii w Internecie określona została na kwotę 2.500-3.500 zł (wycena zależy od formatu i od charakteru eksploatacji).

(przykłady umów licencyjnych zawieranych z kontrahentami – k. 26-30, cennik – k. 34)

Instytut (...) w B. na należącej do niego stronie internetowej (...) w związku z organizowanymi przez niego wydarzeniami kulturalnymi dotyczącymi twórczości C. M. (2) („Wieczór literacki poświęcony poezji C. M. (2)”), zamieścił 2 zdjęcia autorstwa J. P. przedstawiające C. M. (2).

Zdjęcia zostały zrobione przez powódkę na studyjnej sesji w mieszkaniu poety przy jego biurku. Na fotografii poeta trzyma pióro, a przed nim leży kartka papieru. Zdjęcie wykonane zostało w kolorze na negatywie w zgaszonej tonacji. Pozwany publikując zdjęcie dokonał zmiany jego kompozycji poprzez znaczne wykadrowanie polegające na wyeksponowaniu twarzy poety i usunięciu pozostałej części zdjęcia.

Kolejne zdjęcie udostępnione zostało w niskiej rozdzielczości oraz w kolorze, podczas gdy powódka od lat prezentuje ten utwór w wersji bez barw (czarno-białe) i taką wersję udostępnia kontrahentom na podstawie zawieranych umów licencyjnych. Ponadto oba zdjęcia na podstronie zostały zamieszczone w miniaturze (w niskiej rozdzielczości). Pod żadnym z opublikowanych fotografii nie podano imienia ani nazwiska autora fotografii – J. P..

Zdjęcia ukazały się na stronie internetowej co najmniej 10 maja 2005 r. (data wydarzenia – wieczoru literackiego), a zostały usunięte ze strony internetowej niezwłocznie po poinformowaniu przez J. P. o naruszeniu jej praw autorskich w związku z publikacją innego zdjęcia C. M. (2) również na stronie (...), w 2013 r.

(wydruk ze strony internetowej instytutu – k. 18-19, korespondencja – k. 159-161, zeznania świadka D. T. – k. 233-233v., zeznania powódki – k. 233v.)

Powódka, za inne wykorzystanie jej autorskich prac (również zdjęcia C. M. (2)) na stronie (...) wystąpiła przeciwko Skarbowi Państwa – (...) z powództwem o ochronę praw autorskich. Przed złożeniem pozwu doszło do zawarcia ugody

pomiędzy stronami w zakresie roszczeń odszkodowawczych. Sprawa rozpoznawana była przed Sądem Okręgowym w Warszawie (sygn. II C 146/16). Wskutek wniesienia apelacji Sąd Apelacyjny w Warszawie zmienił wyrok Sądu I instancji częściowo uwzględniając roszczenie powódki. (bezsporne)

Pismem z 5 kwietnia 2019 r. J. P. wezwała pozwanego – (...) do zapłaty zadośćuczynienia i odszkodowania w łącznej wysokości 19.900 zł, na którą składały się: kwota 7.400 zł z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę z powodu udostępnienia dwóch utworów z pominięciem informacji o ich twórcy w serwisie internetowym przez 6 lat; kwota 2.500 zł tytułem zadośćuczynienia za wyrządzoną autorce krzywdę z powodu udostępnienia (fragmentu) utworu w formie zdeformowanej przez znaczne kadrowanie na stronie internetowej Instytutu; kwota 10.000 zł tytułem odszkodowania, stanowiącego dwukrotność stosownego w chwili dochodzenia wynagrodzenia, zgodnie z cennikiem autora, w związku bezprawną eksploatacją dwóch fotografii w sieci Internet od 2005 do 2011 r., tj. przez 6 lat.

(wezwanie – k. 21-22)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie wyżej wymienionych dowodów, w tym dowodów z dokumentów i ich odpisów, które Sąd uznał za wiarygodne, gdyż żadna ze stron nie kwestionowała ich prawdziwości ani autentyczności. Sąd nie znalazł również podstaw do zakwestionowania ich z urzędu. Podstawę ustaleń faktycznych stanowiły również zeznania powódki J. P. oraz świadka D. T..

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w przeważającej części.

Powódka w niniejszym postępowaniu domagała się zasądzenia od Skarbu Państwa – (...) kwoty łącznie 22.600 zł z tytułu naruszenia jej praw autorskich majątkowych, jak i osobistych, którego miał dopuścić się Instytut (...) w B. poprzez udostępnienie na swojej stronie internetowej dwóch fotografii autorstwa powódki. Jako podstawę swoich roszczeń powódka wskazała art. 78 ust. 11 oraz art. 79 ust. 1 i 2 ustawy z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (dalej: u.p.a.p.p. lub prawo autorskie).

W pierwszej kolejności odnieść należy się do najdalej idącego zarzutu podnoszonego przez stronę pozwaną, a mianowicie zarzutu przedawnienia roszczeń powódki. W ocenie Sądu w niniejszej sprawie nie doszło do przedawnienia roszczeń. Zgodnie z art. 115 ust. 2 prawa autorskiego, kto rozpowszechnia bez podania nazwiska lub pseudonimu twórcy cudzy utwór w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania, artystyczne wykonanie albo publicznie zniekształca taki utwór, artystyczne wykonanie, fonogram, wideogram lub nadanie podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3. Czyn ten jako przestępstwo ulega zatem przedawnieniu po upływie 20 lat, zgodnie z art. 442¹ § 2 k.c., nie zaś 3 lat, jak mylnie wskazywał pozwany.

Tym samym przejść należało do meritum. Zgodnie art. 1 prawa autorskiego przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór). Zgodnie natomiast z art. 17 u.p.a.p.p. jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, twórca przysługuje wyłączone prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu.

Nie ulega wątpliwości Sądu, że fotografie autorstwa powódki, wykorzystywane przez pozwanego na jednej ze stron internetowych podległej instytucji, stanowiły utwór w rozumieniu ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych i podlegały ochronie prawnej.

W ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych przyjęto dualistyczny model kształtowania treści prawa autorskiego, co oznacza, że ustawodawca wyodrębnił dwie kategorie praw: autorskie prawa osobiste (chroniące więź twórcy z utworem) oraz autorskie prawa majątkowe (zabezpieczające ekonomiczne interesy autora). Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest wprowadzenie różnych środków ochrony, z których może skorzystać uprawniony, w zależności od tego, czy doszło do naruszenia przysługujących mu praw osobistych (art. 78 prawa autorskiego)

czy majątkowych (art. 79 prawa autorskiego). (zob. Ł. Maryniak, 2. Charakterystyka prawa autorskiego i ochrony prawnoautorskiej [w:] Ustalenie kwoty stosownego wynagrodzenia za naruszenie autorskich praw majątkowych, Warszawa 2020, opublikowano WKP 2020).

Powódka w niniejszej sprawie domagała się ochrony zarówno jej autorskich praw osobistych jak i majątkowych. W pierwszej kolejności odnieść należy się do roszczenia wywodzonego z art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b prawa autorskiego, zgodnie z którym uprawniony, którego autorskie prawa majątkowe zostały naruszone, może żądać od osoby, która naruszyła te prawa, naprawienia wyrządzonej szkody poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej dwukrotności, a w przypadku gdy naruszenie jest zawinione - trzykrotności stosownego wynagrodzenia, które w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu. Należy przy tym zaznaczyć, że Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 23 czerwca 2015 r. sygn. akt SK 32/14 (Dz. U. 2015.932) uznał art. 79 pkt 3 lit. b w zakresie, w jakim uprawniony, którego autorskie prawa majątkowe zostały naruszone, może żądać od osoby, która naruszyła te prawa, naprawienia wyrządzonej szkody poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej - w przypadku gdy naruszenie jest zawinione - trzykrotności stosownego wynagrodzenia, które w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu za niezgodny z art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 31 ust. 3 w zw. z art. 2 Konstytucji RP. W obecnym stanie prawnym na podstawie art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b prawa autorskiego można więc dochodzić wyłącznie odszkodowania w wysokości dwukrotności stosowanego wynagrodzenia. Podkreślenia wymaga przy tym, że do dochodzenia roszczenia o odszkodowanie na podstawie powołanego wyżej przepisu wystarczy wykazać sam fakt naruszenia przez pozwanego autorskich praw majątkowych przysługujących twórcy. Możliwość dochodzenia odszkodowania w wysokości dwukrotności stosownego wynagrodzenia została bowiem oderwana od przesłanki zawinienia w naruszeniu autorskich praw majątkowych.

W świetle art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b prawa autorskiego do powstania roszczenia nie jest więc konieczne wystąpienie przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej właściwych dla ogólnych zasad naprawienia szkody, natomiast ustalenie wysokości roszczenia o zapłatę nie ma na celu realizacji ściśle ujmowanych założeń metody dyferencyjnej. Celem wprowadzenia do systemu prawa instytucji unormowanej w art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b prawa autorskiego było ułatwienie dochodzenia lub wręcz - jeśli uwzględnić trudności dowodowe charakterystyczne dla spraw o ochronę praw autorskich - urealnienie możliwości skutecznego dochodzenia przez podmioty uprawnione roszczeń majątkowych w razie naruszenia przysługujących im praw autorskich. Odmienna wykładnia art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. a i b prawa autorskiego prowadziłaby do zacierania różnic między analizowanymi instytucjami i tym samym niweczyłaby zamierzenia ustawodawcy, który zdecydował się na ukształtowanie środka o charakterze ryczałtowym, obok ogólnych zasad naprawienia szkody.

Roszczenia odszkodowawcze wskazane w art. 79 ust. 1 pkt 3 prawa autorskiego pełnią przede wszystkim funkcję kompensacyjną i są ściśle związane z prawem do wynagrodzenia za korzystanie z utworu, wymienionym w art. 17 prawa autorskiego obok wyłącznego prawa do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji. Całościowo ujęte wnioski z wykładni art. 79 ust. 1 pkt 3 prawa autorskiego uzasadniają zajęcie stanowiska, że unormowany w punkcie "b" środek prawny wprowadza dostępne uprawnionemu alternatywne rozwiązanie, nieoparte na ogólnych zasadach naprawienia szkody, do których odesłanie zostało zawarte w art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. a prawa autorskiego. Tylko w przypadku unormowanym w art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. a prawa autorskiego konieczne jest wykazanie przez uprawnionego, że dochodzone roszczenie ma pokryć konkretnie doznany uszczerbek majątkowy, powstały wskutek naruszenia majątkowych praw autorskich. Wymagania takie nie są natomiast i nie mogą być zasadnie stawiane w razie domagania się zapłaty na podstawie art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b prawa autorskiego (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 listopada 2020 r., sygn. akt II CSK 1/19, lex nr 3146967).

W niniejszej sprawie nie ulega wątpliwości, że doszło do naruszenia majątkowych praw autorskich powódki, poprzez wykorzystanie i rozpowszechnienie jej dwóch utworów (dwóch fotografii C. M. (2)), bez jej zgody i wiedzy, a tym samym bez stosownego wynagrodzenia jej jako twórcy. Jak zostało wyżej wskazane, dochodzenie roszczeń z art. 79

ust. 1 pkt 3 lit. prawa autorskiego nie wymaga wykazania zawinienia, wystarczające jest wykazanie bezprawności (tak np. Sąd Najwyższy w wyroku z 16 lutego 2017 r., sygn. akt I CSK 100/16).

W ocenie Sądu argumentacja pozwanego, polegająca na twierdzeniu, że gdyby pozwany posiadał wiedzę, że powódka jest autorką przedmiotowych fotografii i nie są one utworami dostępnymi w domenie publicznej, to ze względu na ich wysoką cenę nie zakupiłby licencji na ich wykorzystanie - nie ma znaczenia dla ustalenia, że wykorzystanie utworów nastąpiło w sposób bezprawny, pozbawiając tym samym powódki stosownego wynagrodzenia.

W kwestii wysokości żadanego przez powódkę odszkodowania wskazać należy, że wynagrodzenie stosowne w rozumieniu art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b prawa autorskiego, to takie wynagrodzenie, jakie otrzymałby autor, gdyby osoba, która naruszyła jego prawa majątkowe, zawarła z nim umowę o korzystanie z utworu w zakresie dokonanego naruszenia. (por wyrok Sądu Najwyższego z 25 marca 2014 r., sygn. akt II CK 90/03, OSNC 2005/4/66, wyrok Sądu Najwyższego z 29 listopada 2006 r., sygn. akt II CSK 245/06, lex nr 233063). Mowa jest więc o hipotetycznym wynagrodzeniu należnym uprawnionemu, dlatego też jeśli autor przedstawi stosowane przez siebie dotąd w umowach stawki wynagrodzeń, to właśnie one powinny być uważane za stosowne wynagrodzenie (zob. A. Matlak, T. Targosz, E. Traple [w:] komentarz do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych [w:] Ustawy autorskie. Komentarze. Tom II, red. R. Markiewicz, Warszawa 2021, art. 79, uwaga 122, lex).

Powódka w toku niniejszego postępowania przedłożyła szereg umów licencyjnych na korzystanie z jej utworów, w tym również w zakresie fotografii C. M. (2) oraz cennik obowiązujący na jej oficjalnej stronie internetowej. Z tak przedstawionego materiału dowodowego wynika, iż stawki stosowane przez powódkę w dotychczasowych umowach wynosiły w stosunku do jednego zdjęcia 2.800 zł (k. 250), 2.880 zł (k. 254), 2.088 zł (k.29-30), 2.748 zł (k. 32) a w zakresie umów licencyjnych obejmujących kilka utworów, zawieranych na dłuższy okres: 6.043 zł (k. 29v.), 1.037,50 zł (k.27).

Powyższe sumy wskazują, że żądana kwota 2.500 zł jest odpowiednia, zgodna z dotychczasową praktyką powódki w tym zakresie. Biorąc pod uwagę okres przez jaki zdjęcia były wykorzystywane na stronie internetowej (...), Sąd uznał, iż wynagrodzenie w wysokości 2.500 zł może stanowić „stosowne” wynagrodzenie przewidziane w art. 79 ust 1 pkt 3 lit. b prawa autorskiego. W związku z wykorzystaniem dwóch utworów powódki na zasądzone odszkodowanie składały się 2x dwukrotność stosownego wynagrodzenia, tj. łącznie 10.000 zł [2 x (2 x 2.500 zł)]. O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c., zasądzając je od 23 kwietnia 2019 r., tj. po upływie 14 dni od doręczenia wezwania do zapłaty (zpo – k. 25).

(pkt I wyroku)

Odnosząc się do kolejnego z żądań powódki, tj. żądania ochrony jej osobistych praw autorskich, wskazać należy, że z zgodnie z art. 78 ust 1 u.p.a.p.p. twórca, którego autorskie prawa osobiste zostały zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania. W razie dokonanego naruszenia może także żądać, aby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności aby złożyła publiczne oświadczenie o odpowiedniej treści i formie. Jeżeli naruszenie było zawinione, sąd może przyznać twórcy odpowiednią sumę pieniężną tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę lub - na żądanie twórcy - zobowiązać sprawcę, aby uiścił odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez twórcę cel społeczny.

Zgodnie z art. 16 prawa autorskiego, autorskie prawa osobiste chronią więź twórcy z utworem. Wiąż ta jest nieograniczona w czasie i nie podlega zrzeczeniu się lub zbyciu. Na autorskie prawa osobiste składają się w szczególności prawo do: autorstwa utworu, oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo; nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania; decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności; nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

Przy wykładni przepisu art. 78 prawa autorskiego powinno stosować się zasady wypracowane przez doktrynę i orzecznictwo na podstawie art. 23 i 24 k.c. Roszczenie twórcy o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę aktualizuje się zatem w przypadku:

1. dokonania czynności osłabiającej lub zrywającej więź twórcy z utworem (powstanie krzywdy);
2. bezprawności zachowania sprawcy;
3. winy sprawcy (umyślnej lub nieumyślnej – niedbalstwo).

(por. Wyrok SA w Warszawie z 19.10.2021 r., V ACa 388/21, LEX nr 3301509)

Redakcja przepisu 78 ust. 1 prawa autorskiego wskazuje, że wysokość zadośćuczynienia pozostawiona została do decyzji sądu. Celem zadośćuczynienia jest złagodzenie skutków negatywnych doznań wynikających z naruszenia dóbr osobistych. Ocena możliwości zasądzenia zadośćuczynienia musi być dokonywana z punktu widzenia kompensacyjnego, a nie represyjnego charakteru zadośćuczynienia. Nie każde zatem naruszenie autorskich praw osobistych rodzi prawo do żądania zadośćuczynienia na podstawie powołanego przepisu. Sąd może zasądzić odpowiednią kwotę pieniężną tytułem zadośćuczynienia tylko wtedy, gdy ze względu na stopień winy sprawcy naruszenia oraz rozmiar doznanej krzywdy przez autora, samo usunięcie skutków naruszenia będzie niewystarczające do zrehabilitowania ujemnych przeżyć psychicznych wywołanych faktem naruszenia autorskich praw osobistych.

W ocenie Sądu zostały spełnione wszystkie przesłanki warunkujące możliwość zasądzenia na rzecz powódki zadośćuczynienia za naruszenie jej osobistych praw autorskich w związku z wykorzystaniem przez pozwanego fotografii C. M. (2) autorstwa powódki. Pozwany w publikacji promującej wydarzenie kulturalne („Wieczór literacki poświęcony poezji C. M. (2)”) całkowicie pominął podanie, kto jest autorem fotografii, które wykorzystane są do promocji tego wydarzenia, naruszając tym samym osobiste uprawnienie ich twórcy. Pomińnięcie tej okoliczności przez korzystającego z utworu narusza więź twórcy z utworem, o której mowa w art. 16 prawa autorskiego, co wprost świadczy o bezprawności naruszenia. Skutkiem takiego zaniechania było niewątpliwie pozbawienie powódki jako twórcy utworów możliwości kojarzenia się z własnymi dziełami i dalej: budowania nazwiska w kraju i za granicą. Wyrządzona w ten sposób krzywda nie wymaga dalszego dowodzenia i jest oczywista. Ponadto zgodnie z art. 60 zd. 1 prawa autorskiego korzystający z utworu jest obowiązany umożliwić twórcy przed rozpowszechnieniem utworu przeprowadzenie nadzoru autorskiego. Uprawnienie to ma na celu zapobieganie osłabianiu czy utracie więzi twórcy z utworem. Powódka, wskutek działań pozwanego, została również tego uprawnienia pozbawiona, a biorąc pod uwagę, że opublikowane przez pozwanego utwory zostały zniekształcone względem tych udostępnianych przez powódkę, niewątpliwie doszło i w tym zakresie do naruszenia osobistych praw autorskich powódki.

Wskazać należy, że fotografie wykorzystane przez pozwanego nie są dziełem przypadku, a stanowią przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, co w konsekwencji prowadzi do uznania, że ich twórcy przysługują do nich osobiste prawa autorskie oraz, że ich twórca ma prawo oczekiwać, że jego dzieła będą publikowane po pierwsze – pod jego nazwiskiem, a po drugie – w niezmienionej formie. W niniejszej sprawie usunięcie istotnych elementów jednego ze zdjęć (wykadrowanie) sprawiło, że odbiorcy nie mieli okazji, aby dostrzec, że jego twórcy chodziło o podkreślenie znaczenia pióra dla poety. Element ten był na tyle istotny, że twórca zdjęcia oświetlił dłoń z piórem w taki sam, równorzędny sposób, jak twarz poety. Pozbawienie możliwości odbioru utworu w sposób, w jaki chciał tego twórca niewątpliwie skutkować winien uznaniem, iż doszło do powstania po stronie powódki krzywdy, polegającej na zerwaniu więzi z dziełem.

Krzywda powódki polegała również na pozbawieniu jej możliwości kojarzenia z jej własnymi utworami (poprzez pominięcie i niewskazanie jej autorstwa), dopuszczenie do sytuacji, w której pewien krąg odbiorców zapozna się z jej utworami jako utworami anonimowymi. Za ujemne dla dorobku twórczego powódki uznać należało rozpowszechnianie jej dzieł w formie zdeformowanej. Wszystkie te okoliczności – zerwanie więzi twórcy z utworem, zdeprecjonowanie wyrazu ich wartości artystycznej wskutek niezaprezentowania całości dzieła (w zakresie jednej

fotografii poprzez jej znaczne wykadrowanie, a w zakresie drugiej – przedstawienie jej w kolorze, i każdorazowo rozpowszechnienie ich w miniaturze, znacząco osłabiając ich jakość), które niewątpliwie odzwierciedlało koncepcję twórczą w oparciu o przychyłność noblisty skutkowało uznaniem, że krzywda powódki była znaczna.

W zakresie natomiast winy pozwanego, wskazać należy, że w przypadku podmiotów profesjonalnych, do których niewątpliwie należy zaliczyć stronę pozwaną, formułując wzorzec należytej staranności powinno się brać pod uwagę zawodowy charakter tej działalności. Ministerstwo Spraw Zagranicznych jest urzędem administracji rządowej obsługującym ministra odpowiedzialnego za kształtowanie i prowadzenie polityki zagranicznej RP. Do zakresu działania Ministerstwa należą m.in. sprawy z zakresu dyplomacji publicznej i kulturalnej, a także wspierania działań promujących polską gospodarkę, kulturę, język, turystykę, technikę i naukę, realizowanych w ramach innych działań; ustalanie organizacji i kierowanie działalnością placówek zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej. Nie ulega wątpliwości, że pozwany jako podmiot profesjonalny winien działać zgodnie z obowiązującymi przepisami, nie dopuszczając do naruszeń praw twórców wartości kulturowych. Ewentualne trudności w ustaleniu osoby autora wykorzystywanej fotografii nie mogą powodować zaniechania pozwanego, albowiem w braku obiektywnej możliwości ustalenia osoby autora pozwany winien był zaniechać wykorzystania spornych fotografii. Od pozwanego jako podmiotu publicznego należy wymagać w sposób szczególny poszanowania praw twórców. Nie można również tracić z pola widzenia faktu, iż niniejsze postępowanie nie jest pierwszym w ramach którego powódka dochodzi ochrony swoich praw w związku z wykorzystywaniem przez pozwanego jej utworów. Pozwany miał więc świadomość bezprawnego rozpowszechniania dzieł powódki z poprzednich postępowań, a sam fakt usunięcia spornych (objętych tym postępowaniem) utworów nie może skutkować nieudzieleniem ochrony prawnej powódce, zwłaszcza biorąc pod uwagę okres w jakim do tych naruszeń dochodziło (co najmniej 7 lat). Działaniom pozwanego udostępniającego na stronie internetowej (...) (aktualnie niedostępnej) sporne fotografie przypisać należy w ocenie Sądu co najmniej winę nieumyślną (niebaldstwo).

Zdaniem Sądu okoliczności sprawy przemawiają za przyznaniem powódce zadośćuczynienia w kwocie 7.500 zł. Nie budziło wątpliwości Sądu, że brak informacji o autorstwie powódki oraz znaczna ingerencja pozwanego w kształt artystycznego wyrazu jednej fotografii, w tym znaczne jego wykadrowanie, spowodowały krzywdę powódki poprzez naruszenie integralności więzi artystycznej powódki z jej utworem. Powódka wykonała zdjęcia pozowane na studyjnej sesji, w szerokim planie. Tak wykonane zdjęcia publikowane są w autorskim albumie powódki i wystawiane na wystawach. Pozwany zniekształcił jedno ze zdjęć w istotny sposób, zaburzając artystyczny wyraz utworu powódki. W ocenie Sądu przyznanie powódce zadośćuczynienia za każde naruszenie (tj. niewskazanie jej autorstwa w publikacjach dwóch utworów oraz znaczną deformację jednego z nich – publikację wykadrowanej fotografii) w wysokości 2.500 zł (tj. łącznie 7.500 zł) stanowić będzie odpowiednią sumę rekompensaty za naruszone autorskie prawa osobiste powódki.

O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c., zasądzając je od dnia wydania wyroku w niniejszej sprawie, uznając, iż dopiero wówczas ustalony został rozmiar szeroko rozumianej szkody niemajątkowej, a tym samym wysokość zadośćuczynienia.

(pkt II i IV wyroku)

Odnosząc się natomiast do żądania zobowiązania pozwanego do zapłaty odpowiedniej sumy na cel społeczny, Sąd - w związku z uznaniem iż naruszenie przez pozwanego autorskich praw osobistych było zawinione (co najmniej z winy nieumyślnej) - uwzględnił również to roszczenie, miarkując jednak jego wysokość (z 4.200 zł do 2.000 zł). W ocenie Sądu żądana przez powódkę kwota była zbyt wygórowana, a w odniesieniu do wysokości pozostałych zasądzonych (już na jej rzecz) sum, nieproporcjonalna. O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c., analogicznie jak w przypadku odsetek ustawowych za opóźnienie od zasądzonego zadośćuczynienia w pkt. II.

(pkt III i IV wyroku)

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c., w myśl którego w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone. Sąd może jednak włożyć na jedną

ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów, jeżeli jej przeciwnik uległ tylko co do nieznaczej części swego żądania albo gdy określenie należnej mu sumy zależało od wzajemnego obrachunku lub oceny sądu.

Powódka wygrała proces częściowo (w całości co do żądania odszkodowania, częściowo co do żądania zadośćuczynienia i zobowiązania do zapłaty odpowiedniej kwoty na cel społeczny), jednak co do zasady jej roszczenia były usprawiedliwione. Roszczenia majątkowe dotyczące ochrony praw autorskich (podobnie jak ma o miejsce w roszczeniach o ochronę dóbr osobistych) są klasycznym przykładem roszczeń zależnych od oceny Sądu w rozumieniu przywołanego przepisu. To od uznania sędziowskiego zależy przyznanie twórcy ochrony majątkowej. Odmowa jej udzielenia w żądanym przez stronę zakresie nie powinna jednak uzasadniać przyjęcia przegranej w części procesu, skoro przesądzone zostało, że co do zasady naruszenie praw autorskich nastąpiło. W krańcowych przypadkach nieuwzględnienie wysokich roszczeń majątkowych (zadośćuczynienie, czy zapłata na cel społeczny) mogłoby bowiem spowodować kuriozalną sytuację, w której wygrywający sprawę co do zasady w zakresie roszczenia niemajątkowego i przegrywający ją w aspekcie majątkowym rozstrzygnięciem o kosztach procesu dokonany w myśl art. 98 k.p.c. musiałby zwrócić koszty procesu przegrywającemu proces co do zasady naruszytelowi.

Aby temu zapobiec w tej sprawie, wobec uznania, że pozwany ponosi odpowiedzialność względem powódki za naruszenie jej praw autorskich, Sąd dokonał rozliczenia kosztów według reguły zawartej w przepisie art. 100 k.p.c. przyjmując całościowo przegraną pozwanego.

Na zasądzone koszty składa się zatem opłata sądowa od pozwu (po 1.130 zł + 400 zł) i koszty zastępstwa procesowego (3.600 zł + 720 zł na podstawie § 2 pkt 3 oraz § 8 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie) oraz 17 zł tytułem zwrotu opłaty skarbowej od udzielonego pełnomocnictwa.

(pkt V wyroku)

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji.